

"Izgleda da je pitanje denacifikacije u poslednje vreme svojevrsni hit u Beogradu" – moglo se nedavno <1>pročitati. </1>

Denacifikacija – svojevrsni hit?

Hit? – Hit!

Gde je hit, mora da postoji i **Hit Parade**.

Domišljam se da možda izgleda ovako:

Kolektivna krivica

Katarza

Klečanje (izbor dublera Willyja Brandta)

Denacifikacija

Dekontaminacija (kulturalna i nekulturalna)

Istina

Pokajanje

Pomirenje

...?

Onda pokušavam da to sebi prevedem na prostonarodni jezik (kad sam dobar deo života ulupao na prevođenje; to je sigurno refleks fah-idiotizma).

Ove vrlo zvučne reči verovatno treba da kažu da više nema izvrđavanja. Ko je Srbin – Srbin je. Makar i nevoljni SS (silom Srbin).

Više ne pomažu piruete: osećam se starojugosloven, ja sam građanin sveta ili državljanin Šangri La.

Od nas se očekuje (u boljoj varijanti: mi od sebe očekujemo) da sagledamo šta smo poslednjih desetak (ili više) godina radili, ili ako se to radilo u naše ime, nismo hteli da vidimo, itd.

Tu opet ne pomaže pravdanje: videli smo sve ali smo bili nemoćni. Ili: ispravno smo glasali, potpisivali peticije, apele,

člančiće i trogateljne pesmice, demonstrirali smo, dezertirali smo (neki), režirali smo anti-ovo ili anti-ono predstave, slali humanitarne paketiće, išli u delegacije, sedeli na simpozijumima, itd.

Ili: hteli smo ali nismo mogli da sprečimo sve što je trebalo sprečiti. A žablje se hiberniralo u mulju i samo su brbotali mehurići - strip oblačići sa monotonom porukom "Strašno! STRAŠNO!"

Dakle: zaboravimo sve izgovore i stisnimo zube. Posao se mora obaviti.

Ali ne bilo kako.

Tu zvučni pojmovi (**Hit Parade**) slabo pomažu. Ili čak odmažu.

Utoliko pre što odnekud imam neprijatan utisak da oni koji zvučne termine koriste, uglavnom uživaju u zvučnosti a imaju maglovitu predstavu šta ti verbalni ornamenti znače. A to ima praktične posledice.

Najpre, denacifikacija u Nemačkoj nije bila terapija na koju se pacijenti, uvidevši da im nešto fali, dobrovoljno prijavljuju, slušaju savete terapeuta i sa manje ili više zajedničkog truda ozdrave.

To se radilo silom. Goldhagenov recept stvaranja uzornih građana-demokrata je bar utoliko realističan što podrazumeva prisustvo sile koja taj proizvodni proces nameće, sprovodi i overava njegove rezultate.

Zasad ne mora da nas zanima koliko je denacifikacija u Nemačkoj bila obuhvatna, koga je planski poštedela, da li je kasnije poništavana nekim suprotno usmerenim potezima.

Daleko smo mi od tih finesa. Ipak, nemački šablon nije tako besprekorno efekatan i sverešavajuć - kad se pobliže razmotri.)

Koliko god neprivlačno zvučalo, ono što se preporučuje jeste masovno prevaspitavanje Srba, Srpkinja i Srpčadi.

To, slozićemo se, nije ništa novo.

Srbi (i ostali građani bivše Jugoslavije) masovno su prevaspitavani u administrativnom socijalizmu, u samoupravnom socijalizmu, pod slobodarskom vladavinom koja još traje. Ružnije, a naučnije, ime tog prevaspitavanja je ispiranje mozga. Čak i kvalitetan tekstil na kraju propada od silnog pranja. Ne verujem da je mozak otporniji.

Da li je potrebna neka finija <2>tehnologija?</2>

I koja?

Ne zaboravimo: ponašanje Srba tokom poslednje decenije zbog kojeg se i bavimo svim ovim nimalo atraktivnim pitanjima objašnjavalo se upravo posledicama prethodnih prevaspitnih poduhvata. Mozgovi su oštećeni.

Pogledajmo ovu fotografiju.

Ulica je, pretpostavimo, u nekom nemačkom gradu u čijoj je okolini bio logor uništenja. Građani mesta X (mogao bi to biti i Goetheov Weimar, kolevka nemačke duhovnosti) 1945. nose leševe-mustre iz obližnjeg logora da bi shvatili i omirisali svoju krivicu: godinama su ćutke, ne buneći se, udisali vazduh koji je smrdeo na leševe spaljivane u krematorijumu. Bili su dobrovoljni saučesnici dobrovoljnih dželata. Pljunuti Srbi.

Prizor deluje filmski. Ili pozorišno. Što god bilo - tu ima režije i glume.

Genre komada koji se igra može biti brehtovski **Lehrstück**. U dubini – opet sasvim brehtovski – vide se asistenti reditelja. A reditelja (pogotovo filmskih) u američkim oružanim snagama nije manjkalo. George Stevens (**Mesto pod suncem, Shane**) bio je na licu mesta i možda stoji iza fotografa. (A u rezervi su Capra, Ford, Huston.)

To je najava denacifikacije.

Motiv **show businessa** i njegove terminologije (koji me je u početku prenesetio) stalno se uvlači.

I "katarza" tu spada.

I opera (scene a la Brandt).

Žrtve onog što se nekad zvalo **moral insanity** takođe su sklone glumi. A možda mi Srbi upravo od toga patimo.

Lako se može zamisliti da neko (ko?) organizuje denacifikaciju, dekontaminaciju ili drugačije nazvano prevaspitavanje a Srbi lukavo odglume da su se denacifikovali.

Zato se gluma, pozorište, **Show Business** i **Hit Parade** moraju pogotovo suzbijati među očiglednim kandidatima za prevaspitače.

Kao i autentične ili glumljene provale osećanja.

Stari stručnjak za pozorišna pitanja takođe ima šta da posrdno kaže o "božanskoj glumi". I to baš iznad rake.

Hamlet (Laertu)

Krsta mu, kaži šta bi činio?

Bi l' gladov'o, plak'o, bi l' se tukao?

Bi l' kid'o sebe, bi l' sirće pio?

Krokodile jeo? Vidiš, a ja bih.

Jesi li došao ovamo da sliniš,
Da prkosiš meni skačući u njen grob?
Da se sa njome sahraniš? – I ja ću.
A kad brbljaš o bregovima,
Nek milione ari na nas <3>bace...</3>

onda i ono što iz toga sledi, valjalo bi malo temeljnije, manje lakomisleno, manje prepisivački, smisliti kako to postići.

Ali, manimo se pozorišta, glume, šmire, "preživljavanja" sa bezbroj <4>repriza.</4>

Već sada – u pripremnom periodu.

Da opet pojednostavim. Ima jedan stari italijanski roman čiji je naslov "Kako su se sami naslikali".

Ako je posao Srba da sagledaju kako su se sami naslikali, a

---

vaspitavala i prevaspitava; udžbenici su prepravljani; UKS pesnici su emocionalno divljali; iskopavane su i nosane kosti; školska deca odvođena na izložbe fotografija leševa – sve zarad pouke. Pozorište nije zanemareno: "pravo", ulično, "prošireno" (Gazimestan, partijski kongresi...). Efekti su bili pozorišno primitivni, jer su se Hitler i njegov scenograf Speer ipak inspirisali Wagnerom.</2>

<3>V, I.</3>

<4>Da ovo nije apologija ravnodušnosti, poziv na ukidanje osećanja? Meni se čini da se zalažem za vaspostavljanje uračunljivosti (nju emocije smanjuju).

Ali – tu je fatalno "čini mi se".

Šta je proba ravnodušnosti?

Susret sa smrću?

"Analitički" se vraćam u august 1941.

Mali ja (8 god.) stoji u tramvaju koji vozi Terazijama. U gornjoj trećini otvorenog prozora (maltene bioskopskog ekrana) pojavljuju se noge obešenog, druge, treće.

Ne sećam se panike, straha, plača. (Kao što ne pamtim da je na tramvaju pisalo **Für Juden verboten**.) Pamtim odbleske u kriglama piva na kafanskim stolovima, mesingane ru-kohvate na leđima sedišta, kudeljni upleteni kaiš za otvaranje prozora, sa kružićima kože oko rupa koje prozor drže na željenoj visini... itd.

Ovo deluje bolesno.

Nastaviću samoanalizu, a čitaocu se izvinjavam što je traćio vreme na bolesnički produkt (čije je mesto u prilogu istorije bolesti).</4>